

Współpraca eurodeputowanych w ramach grupy politycznej Europejskich Konserwatystów i Reformatorów¹

Paula Wiśniewska, *Uniwersytet Wrocławski (Polska)*

E-mail: paula.wisniewska@uwr.edu.pl

ORCID ID: 0000-0001-7664-8522

Streszczenie

Artykuł został poświęcony grupie Europejskich Konserwatystów i Reformatorów, działającej w Parlamencie Europejskim od 2009 r. Jedną z dominujących partii w grupie EKR jest brytyjska Partia Konserwatywna oraz polska partia Prawo i Sprawiedliwość. W związku z wyjściem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej powstaje pytanie, czy grupa jest na tyle zinstytucjonalizowana, żeby przetrwała po opuszczeniu jej przez torysów? Korzystając z literatury przedmiotu, a także raportów i sprawozdań, przygotowanych przez Parlament Europejski, autorka stara się znaleźć odpowiedzi na następujące pytania badawcze: jak doszło do nawiązania współpracy partii konserwatystów w ramach EKR? Jak wygląda wewnętrzna organizacja grupy EKR? Jakie funkcje sprawowali przedstawiciele EKR w Parlamencie Europejskim?

Słowa kluczowe: Europejcy Konserwatyści i Reformatorzy, Sojusz Europejskich Konserwatystów i Reformatorów, Parlament Europejski, grupy polityczne, Brexit, instytucjonalizacja

Cooperation of the Members of European Parliament in European Conservatives and Reformists Group

Abstract

The aim of the article is to investigate a cooperation between the Members of the European Parliament in the European Conservatives and Reformist Group. ECR Group was formed in the European Parliament in 2009 and the biggest parties in ECR are the British Conservative Party and Polish Law and Justice. United Kingdom will leave the European Union and the question is whether the ECR group is enough institutionalised to survive after Brexit? The Author of the article uses the analysis of the scholar literature, reports and ECR's political programs, and tries to find answers to the following research questions: how did the conservative parties cooperate within the ECR? What is the internal structure of the ECR group? What positions were held by ECR in the European Parliament?

¹ Artykuł powstał w wyniku realizacji projektu badawczego nr 2016/23/N/HS5/00391 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki

Keywords: European Conservatives and Reformists Group, Alliance of European Conservatives and Reformists, European Parliament, political groups, Brexit, institutionalisation

Wielka Brytania stanowi drugą co do wielkości siłę w Parlamencie Europejskim (PE), obsadzając 71 mandatów. Brytyjcy eurodeputowani należeli do największych frakcji w Parlamencie Europejskim: do grupy Europejskiej Partii Ludowej (EPL) czy też Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów (PPSD). Od 2009 r. brytyjska Partia Konserwatywna, polskie Prawo i Sprawiedliwość (PiS) oraz czeska Obywatelska Partia Demokratyczna (OPD) zdecydowały się na nawiązanie współpracy w ramach grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów (EKR). Trzon grupy stanowili brytyjcy Torysi. Wobec tego, że od marca 2017 r. pomiędzy Wielką Brytanią a Komisją Europejską (KE) rozpoczęły się negocjacje dotyczące warunków wyjścia Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej, nasuwa się pytanie, czy Brexit wywrze wpływ na współpracę konserwatystów w Parlamencie Europejskim? Jest to pierwsza w historii integracji europejskiej sytuacja, kiedy państwo członkowskie zdecydowało się na opuszczenie struktur unijnych². Wobec tego precedensu nie ma jeszcze wypracowanej żadnej formuły, w jaki sposób będzie układać się współpraca pomiędzy Wielką Brytanią a Unią Europejską po Brexicie.

Celem artykułu jest określenie, w jaki sposób kształtowała się współpraca partii konserwatywnych w ramach grupy EKR w latach 2009–2019 na forum Parlamentu Europejskiego, a także zbadanie poziomu instytucjonalizacji grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów w strukturach europejskiego parlamentu. W niniejszym artykule autorka stara się odpowiedzieć na następujące pytania badawcze: jak doszło do nawiązania współpracy partii konserwatywnych w ramach EKR? Jak wygląda wewnętrzna organizacja grupy EKR? Jakie funkcje sprawowali przedstawiciele EKR w Parlamencie Europejskim? Czy grupa jest na tyle silnie zinstytucjonalizowana, żeby przetrwać w strukturach Parlamentu Europejskiego po Brexicie?

W literaturze przedmiotu są opracowania, dotyczące pojedynczych rodzin partyjnych, tworzących grupy w Parlamencie Europejskim: socjalistów, chadeków, zielonych oraz populistów. O chadekach pisali m. in. Thomas Jansen (1998), Karl M. Johansson (1997), a także Wolfram Kaiser (2007), Beata Kosowska-Gąstoł (2004, 2018), Steven Van Hecke i Emanuel Gerard (2004), Wojciech Gagatka (2009). Partią Europejskich Socjalistów zajmowali się m.in. Robert Ladrech (2000), Erol Külahci i Simon Lightfoot (2014), Anna A. Skrzypek (2010). O Partii Zielonych pisali m. in. Jon Burchell (2002), Nathalie Brack i Camille Kelbel (2016). Partiami populistycznymi w Parlamencie Europejskim zajmowały się: Nathalie Brack (2018), Anna Pacześniak (2017), Paula Wiśniewska (2017). Na tle bogatej literatury przedmiotu niewiele jest pozycji traktujących o grupie Europejskich Konserwatystów i Reformatorów.

W artykule wykorzystano metodę historyczną oraz metodę systemową. Metoda historyczna została zastosowana w celu zbadania genezy współpracy partii konserwa-

² Grenlandia, która jest częścią Królestwa Danii, wystąpiła ze Wspólnot w 1979 r. ze względu na obostrzenia w kwestii potowu ryb. W relacjach z Unią Europejską ma status terytorium zamorskiego. Sytuacja Grenlandii jest szczególna, ponieważ jest ona częścią państwa należącego do Unii Europejskiej.

tywnych na poziomie unijnym. Natomiast analiza systemowa była pomocna w określeniu pozycji grupy EKR w Parlamencie Europejskim w odniesieniu do funkcji sprawowanych przez jej postów w prezydium i komisjach parlamentarnych.

W celu określenia zdolności grupy EKR do przetrwania w strukturach PE po wyjściu Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej postużono się modelem instytucjonalizacji partii politycznych. Model instytucjonalizacji w odniesieniu do partii politycznych na poziomie europejskim oraz grup politycznych w Parlamencie Europejskim był już wykorzystywany w badaniach frakcji przez innych naukowców (Kosowska-Gąstot 2004, 2005; Gagatek 2007).

Przy pisaniu artykułu korzystano z danych zastanych: raportów, sprawozdań i zestawień udostępnianych na stronach Parlamentu Europejskiego. Na ich podstawie określono liczbę funkcji sprawowanych przez przedstawicieli frakcji EKR w prezydium PE oraz eurokomisjach w VII i VIII kadencji PE.

Artykuł został podzielony na cztery części: w pierwszej przeanalizowano, jak układała się współpraca brytyjskiej Partii Konserwatywnej z partiami o profilu chrześcijańsko-demokratycznym. Następnie opisano przesłanki, którymi kierowały się: brytyjska Partia Konserwatywna, czeska Obywatelska Partia Demokratyczna oraz polskie Prawo i Sprawiedliwość, zawiązując współpracę w ramach grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów. W drugiej części artykułu została zaprezentowana kategoria instytucjonalizacji partii politycznych oraz wyjaśniono, w jaki sposób model instytucjonalizacji można wykorzystać w odniesieniu do grup politycznych, działających w Parlamencie Europejskim. Następnie zbadano fazy instytucjonalizacji grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów w Parlamencie Europejskim. Ostatnia część artykułu została poświęcona na przeanalizowanie pozycji grupy EKR w VII i VIII kadencji Parlamentu Europejskiego w odniesieniu do funkcji sprawowanych przez jej członków w komisjach parlamentarnych oraz w prezydium PE.

Alianse brytyjskich konserwatystów w Parlamencie Europejskim

Tryb prac Parlamentu Europejskiego jest zdominowany przez grupy polityczne, inaczej zwane frakcjami. Model pracy we frakcjach politycznych wykształcił się w Zgromadzeniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EW/WiS) w 1953 r. (Pridham G., Pridham P. 1981: s. 30). Podczas dyskusji nad regulaminem Zgromadzenia uznano, że oddelegowani reprezentanci państw członkowskich powinni zrzeszać się w grupach na podstawie przynależności ideologicznej a nie narodowej. Współpraca postów z różnych państw członkowskich w ramach grup politycznych przyczynia się również do ich integrowania. Jako pierwsze swoje frakcje utworzyły trzy rodziny polityczne: chrześcijańscy demokraci, socjaliści i liberałowie (Hix, Noury, Roland 2007: s. 22). Aby utworzyć grupę polityczną, potrzeba było wówczas 25 postów reprezentujących co najmniej jedną czwartą państw członkowskich. Poseł mógł należeć tylko do jednej grupy politycznej (Regulamin Parlamentu Europejskiego 2017: art. 32).

Wraz z instytucjonalizacją prawną funkcjonowania grup politycznych w Parlamencie Europejskim oraz nawiązywaniu coraz ściślejszej współpracy partii politycznych na

poziomie ponadnarodowym, przed pierwszymi wyborami do Parlamentu Europejskiego w 1979 r., partie zdecydowały się na utworzenie sojuszy w ramach transnarodowych federacji partii politycznych, które obecnie w aktach prawnych Unii Europejskiej są określane jako partie polityczne na poziomie europejskim (Kosowska-Gąstoł 2005: s. 74–75).

Gdy w 1973 r. Wielka Brytania przystąpiła do Wspólnot Europejskich, we Wspólnym Zgromadzeniu działały dwie frakcje reprezentujące ideologię konserwatywną: grupa Chrześcijańskich Demokratów i grupa Europejskich Demokratów zdominowana przez gaullistów (Johansson 1997: s. 74). Początkowo torysi chcieli dołączyć do grupy Chrześcijańskich Demokratów, w której, oprócz chadeków, zasiadali przedstawiciele partii konserwatywnych. Należeli do niej również niemieccy przedstawiciele CDU/CSU (niem. *Christlich-Demokratische Union Deutschlands*, niem. *Christlich-Soziale Union*) z którymi Brytyjczycy ściśle współpracowali w ramach Konferencji Międzypartyjnych. Torysi nie dołączyli jednak do Chrześcijańskich Demokratów, bo ich członkostwu sprzeciwili się Holendrzy, Włosi i Belgowie (Lodge, Herman 1982: s. 176). Brytyjska Partia Konserwatywna oraz Duńska Partia Konserwatywna postanowiły utworzyć we Wspólnym Zgromadzeniu frakcję Europejskich Konserwatystów.

W 1976 r., na szczycie Rady Europejskiej w Paryżu, zapadła decyzja o przeprowadzeniu pierwszych bezpośrednich wyborów do Parlamentu Europejskiego. Wobec tego chadecja, socjaliści oraz konserwatyści postanowili zacieśnić współpracę nie tylko w Parlamencie Europejskim, ale również na poziomie ponadnarodowym. Na konferencji międzypartyjnej konserwatystów w 1978 r. podjęto decyzję o nawiązaniu transnarodowej współpracy i utworzeniu Europejskiej Unii Demokratycznej (Jansen 1998: s. 69), a w 1979 r. o utworzeniu w Parlamencie Europejskim grupy Europejskich Demokratów (ED).

W pierwszych bezpośrednich wyborach do Parlamentu Europejskiego zostało wybranych 410 posłów z 9 państw członkowskich. W latach 1979–1984 grupa ED była trzecią siłą w Parlamencie Europejskim, liczącą 64 członków, z czego aż sześćdziesięciu reprezentantów stanowili torysi, jeden członek pochodził z Irlandii Północnej, a trzech z dwóch duńskich partii: Duńskiego Centrum Demokratów oraz Duńskich Konserwatystów. Co ciekawe, partie, które utworzyły grupę Europejskich Demokratów, pochodziły z państw członkowskich przyjętych do Wspólnot dopiero w 1973 r. Ponadto były postrzegane jako partie, mające dość sceptyczne nastawienie do całego procesu integracji europejskiej.

Podczas prac w Parlamencie Europejskim zawiązał się nieformalny sojusz pomiędzy grupą Europejskich Demokratów a grupą Europejskiej Partii Ludowej³. Członkowie grup konsultowali się w sprawie głosowań przed sesją plenarną, a czasami dochodziło do organizowania wspólnych spotkań frakcji (Jansen 1998: s. 77). Dzięki temu EPL i ED razem miały dominującą większość w Parlamencie Europejskim.

W 1992⁴ r. doszło do zinstytucjonalizowania współpracy pomiędzy chadekami i konserwatystami w Parlamencie Europejskim. Jedną z przyczyn był spadek poparcia

³ Wcześniej grupa Chrześcijańskich Demokratów. W 1979 r. grupa zmieniła nazwę na Europejską Partię Ludową.

⁴ Na przyłączenie się Brytyjskiej Partii Konserwatywnej miała też wpływ zmiana Przewodniczącego. W 1990 r. miejsce Margaret Thatcher zajął John Major, który wykazywał przychylniejsze stanowisko wobec Wspólnot Europejskich.

dla brytyjskich oraz duńskich konserwatystów podczas eurowyborów w 1989 r. Torysi zdobyli tylko 32 mandaty, podczas gdy Duńscy Konserwatyści zaledwie dwa. Hiszpańscy konserwatyści z Partii Ludowej, którzy od 1986 r. współpracowali z ED, postanowili wstąpić do grupy Europejskiej Partii Ludowej. Tym samym Brytyjczycy i Duńczycy nie spełniali wymogów pozwalających na utworzenie samodzielnej grupy w Parlamencie Europejskim (Johansson 1997: s. 69–70). Alians pomiędzy EPL a ED był także możliwy ze względu na zmianę układu sił wewnątrz EPL⁵. W związku ze spadkiem poparcia dla partii chadeckich w Europie, EPL była bardziej skłonna do współpracy z rodziną partii spoza kręgu ideologicznego, aby utrzymać swoją pozycję w Parlamencie Europejskim. Po długich pertraktacjach Europejscy Demokraci połączyli się z Europejską Partią Ludową, ale na zasadzie stowarzyszenia. Członkowie ED akceptowali założenia programowe EPL, ale nie był on dla nich wiążący (Gagatek 2007: s. 20). Po wyborach w 1999 r. do nazwy grupy Europejskiej Partii Ludowej został dodany drugi element: Europejscy Demokraci. Tym samym od 1999 r. grupa EPL-ED zyskała dominującą pozycję w Parlamencie Europejskim. Alians z Brytyjczykami wzmocnił EPL pod względem ilościowym, co przełożyło się m. in. na większą liczbę funkcji sprawowanych przez członków jej grupy w komisjach parlamentarnych i prezydium Parlamentu Europejskiego.

Pomimo tego, że Brytyjczycy nie we wszystkich sprawach zgadzali się z linią programową, reprezentowaną przez grupę Europejskiej Partii Ludowej i często podczas sesji plenarnych głosowali inaczej niż reszta grupy, to sojusz EPL-ED przetrwał aż do 2009 r.

Kategoria instytucjonalizacji w odniesieniu do grup politycznych w Parlamencie Europejskim

Instytucjonalizacja partii politycznych jest definiowana jako „przekształcenie stowarzyszeń w większym lub mniejszym stopniu ustrukturyzowanych w organizacje o wyrażnym celu zdobycia i utrzymania władzy państwowej” (Katz, Mair 1995: s. 6). Mamy do czynienia z dwoma ujęciami instytucjonalizacji: prawnym oraz socjologicznym. W ujęciu prawnym oznacza to, że działalność partii została unormowana w aktach prawnych: konstytucji, ustawach, aktach wykonawczych (Antoszewski, Herbut 2008: s. 107). W ujęciu socjologicznym można uznać, że partia jest zinstytucjonalizowana, kiedy nastąpiła jej społeczna akceptacja (Mény, 1990: s. 65). W procesie analizy instytucjonalizacji partii politycznych wyróżnione zostały trzy fazy: identyfikacja, organizacja i stabilizacja (Harmel, Svasand 1993: s.71).

Faza identyfikacji partii polega na znalezieniu optymalnej dla jej członków tożsamości programowej oraz określeniu jej miejsca pomiędzy funkcjonującymi partiami politycznymi. Faza organizacji, jak sama nazwa wskazuje, polega na utworzeniu struktur, w których będzie dobry przepływ informacji pomiędzy jej członkami. Ponadto powinien zostać wyłoniony lider, uznawany przez pozostałych członków partii, będący w stanie zapewnić

⁵ W 1994 r. doszło do rozwiązania włoskiej partii Chrześcijańskich Demokratów, którzy nie godzili się na współpracę z partiami konserwatywnymi. Do EPL została przyjęta Partia Ludowa z Hiszpanii, która opowiadała się za otwarciem EPL na partie z innych rodzin politycznych.

spójność wewnątrzpartyjną. W fazie organizacji istotna jest również liczba członków, kwestie finansowe oraz zaplecze infrastrukturalne. Faza stabilizacji następuje, gdy partie wygrywają wybory i są w stanie samodzielnie lub w koalicji sprawować funkcje rządu (Zmigrodzki 2005: s. 133). To oznacza, że partia stała się uczestnikiem przetargów parlamentarno-gabinetowych (Antoszewski, Herbut 2008: s. 114).

W fazie identyfikacji grupy politycznej w Parlamencie Europejskim, partia musi rozpoznać inne partie z tej samej rodziny ideologicznej. Postowie wybrani do Parlamentu Europejskiego, w przeważającej większości, posiadają już afiliację partyjną. Zatem to nie pojedynczy postowie, ale całe partie poszukują zbieżnych programowo partii z pozostałych krajów członkowskich lub przystępują do istniejącej grupy, reprezentującej określoną rodzinę ideologiczną. Następnie członkowie grupy, po jej ukonstytuowaniu się w Parlamencie Europejskim, przyjmują wspólny program polityczny.

W fazie organizacji grup politycznych w Parlamencie Europejskim, istotne jest wybranie zarządu grupy. Przewodniczący grupy odpowiada za prowadzenie posiedzeń grupy politycznej, a także reprezentuje grupę na spotkaniach Konferencji Przewodniczących (Regulamin Parlamentu Europejskiego 2017: art. 26). Razem z Sekretariatem Grupy pilnuje, aby wewnątrz frakcji był dobry przepływ informacji. W fazie organizacji ważna jest wielkość grupy. Ze względu na proporcjonalny rozdział funkcji w Parlamencie Europejskim, im większa grupa, tym więcej stanowisk otrzymują jej członkowie, a tym samym mają wpływ na agendę Parlamentu Europejskiego.

W Parlamencie Europejskim nie ma podziału na rządzących i opozycję ze względu na to, że kompetencje legislacyjne są dzielone pomiędzy Radę, Komisję Europejską a Parlamentem Europejskim. Chociaż formalnie w Parlamencie Europejskim nie formułuje się koalicji, to jednak grupy tworzą sojusze podczas głosowań w komisjach parlamentarnych, na sesjach plenarnych, a także wybierając przewodniczącego Parlamentu Europejskiego. Analizując czy dana grupa bierze udział w sojuszu dysponującym większością głosów w PE, można wskazać, która grupa polityczna rządzi w Parlamencie Europejskim, a która jest w opozycji. Fazę stabilizacji można zatem zbadać poprzez sprawdzenie, czy grupa bierze udział w przetargach związanych z obsadzeniem funkcji przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, wskazując ilu jej przedstawicieli zasiada w prezydium Parlamentu Europejskiego oraz ilu członków sprawuje funkcje przewodniczących i wiceprzewodniczących w komisjach parlamentarnych.

Fazy instytucjonalizacji grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów

Współpraca pomiędzy brytyjską Partią Konserwatywną, czeską Obywatelską Partią Demokratyczną oraz polską partią Prawo i Sprawiedliwość została zapoczątkowana w 2003 r. przed akcesją Polski i Czech do Unii Europejskiej (Akbaba 2014). W Parlamencie Europejskim trwały wtedy prace nad Traktatem Konstytucyjnym, na kształt którego nie zgadzali się torysi. Sojuszników znaleźli wśród państw kandydujących. To wtedy zaczął się proces identyfikacji, którego skutkiem było przyjęcie wspólnego programu „Apelu

Praskiego" (*Apel Praski* WWW). W 2003 roku liderzy brytyjskiej Partii Konserwatywnej, czeskiej Obywatelskiej Partii Demokratycznej (OPD) oraz polskiego Prawa i Sprawiedliwości (PiS) podpisali „Apel Praski”, w którym odrzucili federalistyczną koncepcję superpaństwa. W dokumencie opowiedzieli się za dobrowolną współpracą suwerennych państw i zacieśnianiem integracji w obszarach gospodarczych (*Apel Praski* WWW).

Współpraca pomiędzy OPD a torysami umocniła się po tym, jak na czele brytyjskiej Partii Konserwatywnej stanął David Cameron, który już w czasie wewnętrznej kampanii w partii w 2005 r. mówił o zerwaniu sojuszu z EPL i utworzeniu nowej grupy politycznej. Cameron zaczął prowadzić rozmowy z szefem OPD, Mirkiem Topolankiem. Efektem tego było powołanie w 2005 r. Ruchu na Rzecz Reformy Europejskiej, który był zapowiedzią tworzenia się nowego przymierza konserwatystów (Fontaine 2009: s. 541). Prawo i Sprawiedliwość też było zainteresowane stworzeniem nowej grupy politycznej. Do EPL należała jeszcze jedna partia z Polski – Platforma Obywatelska, z którą PiS rywalizował na polskiej scenie parlamentarnej. Współdziałanie obu partii w jednej grupie politycznej nie było zatem możliwe. Drugim powodem było odmienne od grupy EPL spojrzenie PiS-u, na kierunek, w którym zmierza integracja europejska.

Dalszy proces identyfikacji grupy EKR połączony z procesem organizacji, nastąpił po wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2009 r. W trakcie VII kadencji Parlamentu Europejskiego torysi, OPD, PiS, belgijska Lista Dedeckera (niderl. *LijstDedecker*, LD), fińska Partia Centrum (fiń. *SuomenKeskusta*, Kesk.), Węgierskie Forum Demokratyczne (węg. *Magyar Demokrata Fórum*, MDF), łotewska partia Dla Ojczyzny i Wolności (łot. *Tēvzemei un Brīvībai / Latvijas Nacionālās Neatkarības Kustība*, TB/TNNK) i holenderska Unia Chrześcijańska (nl. *Christem Unie*, CHU) wspólnie powołali grupę liczącą 54 postów (zob.: *Our History*, WWW). Po wyborach w 2009 r. grupa przyjęła swój wewnętrzny program polityczny „Deklarację praską”. Podkreślono w nim, że EKR chce, aby Unia Europejska była wspólnotą suwerennych państw, zintegrowaną w obszarach gospodarczych i ekonomicznych. EKR stawia sobie za cel budowanie Unii Europejskiej opartej na czterech filarach: eurorealizmie, otwartości, odpowiedzialności oraz demokracji (*Deklaracja praska* WWW)

Utworzenie nowej grupy politycznej w PE wiązało się z utworzeniem formalnych struktur organizacyjnych. Na czele EKR stanęło dwóch współprzewodniczących, którzy byli przedstawicielami największych frakcji narodowych. Oprócz tego, członkowie EKR wybrali spośród siebie sześciu wiceprzewodniczących, skarbnika i wójtów. Prace zarządu wspierało biuro, w których byli przedstawiciele z pozostałych partii, tworzących grupę polityczną (*Leadership* WWW). Dzięki takiemu rozdziałowi stanowisk, wszystkie partie członkowskie miały swoich przedstawicieli w zarządzie grupy.

Kolejnym krokiem w fazie organizacji grupy, było powołanie przez grupę EKR paneuropejskiej partii politycznej: Sojusz Europejskich Konserwatystów i Reformatorów (ang. *Alliance of European Conservatives and Reformists in Europe* – AECR). Było to działanie zmierzające w stronę zacieśniania współpracy, już nie tylko w Parlamencie Europejskim, ale także na poziomie transnarodowym. W 2016 roku zmieniono nazwę partii na Sojusz Konserwatystów i Reformatorów w Europie (ACRE). Konserwatyści zdecydowali się na

przeformułowanie nazwy partii z uwagi na fakt, że należą do niej partie także spoza Unii Europejskiej. Obecnie ACRE tworzy ponad trzydzieści partii politycznych z m. in. Australii, Gruzji, Kanady i Stanów Zjednoczonych (*Our family WWW*). W 2019 roku w szeregi Sojuszu zostały przyjęte partie skrajnie prawicowe m.in. Bracia Włosi (wł. *Fratelli d'Italia*), Szwedzcy Demokraci (szw. *Sverigedemokraterna*) oraz hiszpański Vox (zob.: *Members of ECR WWW*).

ACRE ma ustrukturyzowaną organizację wewnętrzną. Na czele europartii stoi przewodniczący, a jego działania wspiera trzech wiceprzewodniczących. Raz na dwa lata jest organizowany Kongres, podczas którego oddelegowani członkowie partii tworzących Sojusz, dyskutują o dalszych działaniach podejmowanych wspólnie na forum Unii Europejskiej. Ponadto przy ACRE działa *think-tank* pod nazwą *New Direction*, który jest zapleczem intelektualnym partii politycznej oraz grupy politycznej.

Wejście w fazę stabilizacji grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów nastąpiło po wyborach w 2014. Kolejne partie z rodziny konserwatystów zdecydowały się dołączyć do grupy EKR oraz do partii ACRE. W 2014 roku do grupy EKR należeli przedstawiciele osiemnastu państw członkowskich: Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Cypru, Czech, Danii, Grecji, Finlandii, Holandii, Irlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Rumuni, Słowacji, Włoch i Wielkiej Brytanii. Najliczniejszą reprezentację stanowili Brytyjczycy (20 przedstawicieli) oraz Polacy (19 przedstawicieli).

Tabela 1. Partie tworzące grupę Europejskich Konserwatystów i Reformatorów w VIII kadencji PE, 2014 – 2019.

Nazwa partii	Liczba członków	Państwo członkowskie
Bułgarski Ruch Narodowy (bg. <i>Народносоциално движение</i>)	1	Bułgaria
Bułgaria bez Cenzury (bg. <i>Reload Bulgaria</i>)	1	Bułgaria
Nowy Sojusz Flamandzki (be. <i>Nieuw-Vlaamse Alliantie</i>)	4	Belgia
Chorwacka Partia Konserwatywna (chorw. <i>Hrvatska stranka prava</i>)	1	Chorwacja
Solidarni (gr. <i>Αλληλεγγύη</i>)	1	Cypr
Obywatelska Partia Demokratyczna (cz. <i>Občanská demokratická strana</i>)	2	Republika Czeska
Duńska Partia Ludowa (dun. <i>Dansk Folkeparti</i>)	3	Dania
Niezależny	1	Grecja
Finns Party (fin. <i>Perussuomalaiset</i>)	2	Finlandia
Holenderska Partia Reformatorów (nl. <i>Staatkundig Gereformeerde Partij</i>)	1	Holandia
Unia Chrześcijańska (nl. <i>Christen Unie</i>)	1	Holandia

Partia Republikańska (irl. <i>Fianna Fáil</i>)	1	Irlandia
Akcja Wyborcza Polaków na Litwie (ltu. <i>Lietuvos lenkų rinkimų akcija – Kriščioniškų šeimų sąjunga</i>)	1	Litwa
Dla Ojczyzny i Wolności / Łotewski Narodowy Ruch Niepodległości (tot. <i>Tēvzemei un Brīvībai / Latvijas Nacionālās Neatkarības Kustība</i>)	1	Łotwa
Niemiecka Partia Rodzin (niem. <i>Familienpartei Deutschlands</i>)	1	Niemcy
Liberalno – konserwatywni Reformatorzy (niem. <i>Liberal-Konservative Reforme</i>)	5	Niemcy
Prawo i Sprawiedliwość	16	Polska
Prawica Rzeczypospolitej	1	Polska
Niezrzeszony	1	Polska
Partia M10 (rum. <i>Partidul M10</i>)	1	Rumunia
Wolność i Solidarność (sk. <i>Sloboda a Solidarita</i>)	1	Słowacja
New Majority (sk. <i>Nováväčšina, Nova</i>)	1	Słowacja
Zwykli ludzie i niezależne osobowości (sk. <i>Obyčajni Ľudia a nezávislé osobnosti</i>)	1	Słowacja
Partia Konserwatywna (ang. <i>Conservative Party</i>)	18	Wielka Brytania
Ulsterska Partia Unionistyczna (ang. <i>Ulster Unionist Party</i>)	1	Wielka Brytania
Włochy Bezpośrednie (wł. <i>Direzione Italia</i>)	2	Włochy

Źródło: opracowanie własne na podstawie: MEMBERS OF ECR (WWW).

W VIII kadencji Parlamentu Europejskiego grupa EKR stanowiła trzecią siłę polityczną w Parlamencie Europejskim, a jej członkowie mogli ubiegać się o większą liczbę funkcji w prezydium Parlamentu Europejskiego oraz w komisjach parlamentarnych. O jej stabilizacji świadczy również fakt, że grupa EKR stała się istotnym graczem podczas wyboru przewodniczącego Parlamentu Europejskiego w drugiej połowie VIII kadencji.

Stanowiska piastowane przez eurodeputowanych z grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów w VII i VIII kadencji Parlamentu Europejskiego

W Parlamencie Europejskim podział stanowisk od przewodniczącego Parlamentu Europejskiego po przewodniczących i wiceprzewodniczących komisji parlamentarnych odbywa się według systemu proporcjonalnego w oparciu o formułę d'Hondta. Jest to zapisane w regulaminie wewnętrznym Parlamentu Europejskiego oraz zostało potwierdzone w badaniach naukowych (Kreepel 2002; Hix 2010; Kirpsza 2011; Witkowska 2014, Wiśniewska 2019). Zasada d'Hondta sprzyja dużym grupom politycznym. Przy podziale stanowisk uwzględnia się wielkość grupy, zatem im większa grupa, tym więcej dostaje funkcji w Parlamencie Europejskim.

Na pierwszej sesji plenarnej, przed głosowaniem w sprawie wyboru władz Parlamentu Europejskiego, każda grupa polityczna może wykalkulować, na podstawie uzyskanych mandatów, ile funkcji dla członków swojej grupy może oczekiwać. Najpierw dokonuje się wyboru przewodniczącego, wiceprzewodniczących Parlamentu oraz kwestorów. W Regulaminie Parlamentu Europejskiego podkreśla się, że „podczas wyboru Przewodniczącego, wiceprzewodniczących i kwestorów wskazane jest zapewnienie sprawiedliwej reprezentacji państw członkowskich oraz opcji politycznych” (Regulamin Parlamentu Europejskiego 2017: art. 15). Pierwszeństwo w wyborze funkcji ma grupa polityczna, która uzyskała najwięcej mandatów.

W Parlamencie Europejskim powoływane są również komisje parlamentarne oraz komisje specjalne. Nie każda komisja parlamentarna, działająca w Parlamencie Europejskim, ma takie samo znaczenie (Bowler, Farrell 1995: s. 230). Członkom grup politycznych zależy, aby obejmować funkcję przewodniczących i wiceprzewodniczących komisji parlamentarnych, które decydują o istotnych dla całej Unii Europejskiej sprawach, dlatego grupom szczególnie zależy na: Komisji Swobód Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (fr. *Libertés Civiles, De La Justice Et Des Affaires Intérieures*, LIBE), Komisji Środowiska, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności (fr. *Environnement, santé publique et sécurité alimentaire*, ENVI), a także Komisji Kontroli Budżetowej (fr. *Contrôle budgétaire*, CONT). Zdarza się, że duże grupy rywalizują o stanowiska w tych samych komisjach parlamentarnych. Aby zapobiec nieporozumieniom, przed głosowaniem na przewodniczących komisji parlamentarnych, grupa tworzy listę priorytetowych stanowisk, którą następnie przekazuje Konferencji Przewodniczących (Kreepel 2002: s. 189).

Po tym, jak grupa polityczna uzyska prawo do przewodniczenia danej komisji, członkowie grupy muszą podjąć decyzję, kto obejmie określoną funkcję. Tutaj równie ważna jest zasada proporcjonalności, która odnosi się do frakcji narodowych, działających w obrębie danej grupy politycznej. Duże grupy narodowe mają większą szansę na uzyskanie danego stanowiska. Wybór przewodniczących i wiceprzewodniczących komisji odbywa się na pierwszym posiedzeniu komisji parlamentarnej (Regulamin Parlamentu Europejskiego 2017: art. 118).

W VII kadencji Parlamentu Europejskiego, w latach 2009–2014, grupa Europejskich Konserwatystów i Reformatorów stanowiła piątą, pod względem liczebności, frakcję. Zgodnie z zasadą d'Hondta, Europejskiej Partii Konserwatywnej przypadł jeden wiceprzewodniczący Parlamentu Europejskiego, czterech wiceprzewodniczących komisji parlamentarnych oraz jeden wiceprzewodniczący komisji specjalnej. Na skutek wewnętrznych nieporozumień nie udało im się obsadzić funkcji wiceprzewodniczącego Parlamentu Europejskiego w pierwszej połowie kadencji⁶. Dopiero w drugiej połowie kadencji z ramienia EKR wiceprzewodniczącym Parlamentu Europejskiego został Czech Oldřich Vlasák.

⁶ Na przewodniczącego i wiceprzewodniczącego Parlamentu z ramienia EKR został wytypowany Michał Kamiński, ale podczas sesji plenarnej swoją kandydaturę samodzielnie wysunął Brytyjczyk Edward Mcmillan-Scott. Przez takie działania w pierwszej połowie VII kadencji EKR nie miała swojego wiceprzewodniczącego.

W VII kadencji PE członkowie EKR objęli funkcję przewodniczącego w Komisji Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów (fr. *Marché intérieur et de la protection des consommateurs*, IMCO) oraz wiceprzewodniczących w Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi (fr. *Agriculture et développement rural*, AGRI), Komisji Transportu i Turystyki (fr. *Tansports et du tourisme*, TRAN), Komisji Spraw Konstytucyjnych (fr. *Affaires constitutionnelles*, AFCO) i Komisji Przemysłu, Badań Naukowych i Energii (fr. *Industrie, recherche et énergie*, ITRE). Mogli również obsadzić funkcję wiceprzewodniczącego w Komisji Specjalnej ds. Przystępczości Zorganizowanej, Korupcji i Prania Pieniędzy (fr. *Criminalité organisée, la corruption et le blanchiment de capitaux*, CRIM).

Rozdział funkcji przewodniczących i wiceprzewodniczących został dokonany zgodnie z zasadą proporcjonalności. Brytyjczycy zajęli następujące stanowiska: przewodniczącego komisji IMCO oraz wiceprzewodniczącego komisji śledczej CRIM. Po jednym wiceprzewodniczącym otrzymała delegacja Polska (AGRI), delegacja holenderska (TRAN) i delegacja duńska (AFCO). Czeska delegacja objęła funkcję wiceprzewodniczącego Parlamentu Europejskiego oraz wiceprzewodniczącego komisji ITRE.

Po wyborach w 2014 roku Grupa Europejskich Konserwatystów i Reformatorów zwiększyła swoją reprezentację do 71 członków, ale dominującą liczbę mandatów posiadali Polacy oraz Brytyjczycy, dlatego też przypadło im najwięcej funkcji w komisjach parlamentarnych oraz w zarządzie grupy.

Od 2014 r. EKR miała swoich przedstawicieli w Prezydium Parlamentu Europejskiego w osobie wiceprzewodniczącego⁷ oraz kvestora. Ponadto EKR miała prawo do mianowania jednego przewodniczącego komisji, dziewięciu wiceprzewodniczących, jednego przewodniczącego podkomisji oraz trzech wiceprzewodniczących komisji specjalnych.

Najwięcej funkcji w komisjach parlamentarnych przypadających grupie Europejskich Konserwatystów i Reformatorów objęli Polacy. Z ramienia EKR przewodniczącą podkomisji Bezpieczeństwa i Obrony (fr. *Sécurité et défense*, SEDE), podlegającą pod komisję Spraw Zagranicznych (fr. *Affaires étrangères*, AFET), została Anna Fotyga. Członkowie PiS uzyskali również funkcję wiceprzewodniczącego w Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi (AGRI), Transportu i Turystyki (TRAN) oraz Komisji Specjalnej ds. Unijnej Procedury Wydawania Zezwoleń na Dopuszczenie Pestycydów do Obrotu (fr. *Procedure d'autorisation des pesticides par l'Union*, PEST). Polskiej delegacji przypadło też jedno miejsce wiceprzewodniczącego Parlamentu Europejskiego oraz kvestora. Delegacja słowacka objęła tekę przewodniczącego Komisji Praw Kobiety i Równouprawnienia (fr. *Droits de la femme et égalité des genres*, FEMM). Przedstawiciele Danii zostali wiceprzewodniczącymi w dwóch komisjach: Spraw Zagranicznych (AFET) oraz Spraw Konstytucyjnych (AFCO). Belgom przypadła funkcja wiceprzewodniczącego Komisji Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumenta (IMCO). Przedstawiciele Wielkiej Brytanii zostali wiceprzewodniczącymi w Komisji Specjalnej ds. Terroryzmu (fr. *Terrorisme*, TERR) oraz Komisji Gospodarczej i Monetarnej (fr. *Affaires économiques et monétaires*, ECON). Po jednej funkcji wiceprzewodniczącego dostali Niemcy w Komisji Przemysłu, Badań Naukowych i Energii (fr. *Industrie, recherche*

⁷ Od lipca 2014 r. wiceprzewodniczącym Parlamentu Europejskiego był poseł Ryszard Czarnecki. Został odwołany z tej funkcji 7 lutego 2018 r. Na jego miejsce został wybrany Zdzisław Krasnodębski.

et energie, ITRE), Łotysze w Komisji Specjalnej ds. Przestępstw Finansowych, Uchylenia się od Opodatkowania i Unikania Opodatkowania (fr. *Criminalité financière, fraude fiscale et l'évasion fiscale*, TAX3), a Czesi wyznaczyli swojego wiceprzewodniczącego w Komisji Handlu Międzynarodowego (fr. *Commerce international*, INTA).

Tabela 2. Podział funkcji w grupie Europejskich Konserwatystów i Reformatorów w VII i VIII kadencji Parlamentu Europejskiego.

Funkcje europostów z grupy EKR w Parlamencie Europejskim	VII Kadencja PE (2009-2014)	Nazwa komisji/Osoba sprawująca mandat	VIII Kadencja PE (2014 - 2019)	Nazwa komisji/Osoba sprawująca mandat
Przewodniczący PE	-	-	-	-
Wiceprzewodniczący Parlamentu Europejskiego	-	Oldřich VLASÁK (2012 – 2014), (CZ)	1	Ryszard CZARNECKI (PL) Zbigniew KRASNO-DEBSKI (PL)
Kwestorzy	-	-	1	Karol KARSKI (PL)
Przewodniczący komisji parlamentarnych	1	IMCO	1	IMCO
Wiceprzewodniczący komisji parlamentarnej	5	AGRI TRAN AFCO CULT ITRE	8	ITRE TRAN AFET INTA AGRI AFCO ECON DEVE
Przewodniczący podkomisji	-	-	1	AFET
Wiceprzewodniczący podkomisji	-	-	-	
Przewodniczący komisji specjalnych	-	-	-	
Wiceprzewodniczący komisji specjalnych	1	CRIM	3	TERR TEX 3 PEST
Przewodniczący komisji śledczej	-	-	-	-
Wiceprzewodniczący komisji śledczej	1	EMIS	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Postowie do Parlamentu Europejskiego* (WWW).

* AFET (fr. *Affaires étrangères*) – Sprawy Zagraniczne; DROI (fr. *Droits de l'homme*) – Prawa Człowieka; SEDE (fr. *Sécurité et défense*) – Bezpieczeństwo i Obrona; DEVE (fr. *Développement*) – Rozwój; INTA (fr. *Commerce international*) – Handel Międzynarodowy; BUDG (fr. *Budgets*) – Budżet; CONT (fr. *Contrôle budgétaire*) – Kontrola Budżetowa; ECON – Sprawy Gospodarcze i Monetarne; EMPL (fr. *Emploi et affaires sociales*) – Zatrudnienie i Sprawy Socjalne; ENVI (fr. *Environnement, santé publique et sécurité alimentaire*) – Ochrona Środowiska Naturalnego, Zdrowie Publiczne i Bezpieczeństwo Żywności; ITRE (fr. *Industrie, recherche et énergie*) – Przemysł, Badania Naukowe i Energia; IMCO (fr. *Marché intérieur et de la protection des consommateurs*) – Rynek Wewnętrzny i Ochrona Konsumentów; TRAN (fr. *T transports et du tourisme*) – Transport i Turystyka; REGI (fr. *Développement régional*) – Rozwój Regionalny; AGRI (fr. *Agriculture et développement rural*) – Rolnictwo i Rozwój Wsi; PECH (fr. *Pêche*) – Rybołówstwo; CULT (fr. *Culture et éducation*) – Kultura i Edukacja; JURI (fr. *Affaires juridiques*) – Prawo; LIBE (fr. *Libertés Civiles, De La Justice Et Des Affaires Intérieures*) – Wolności Obywatelskie, Sprawiedliwość i Sprawy Wewnętrzne; AFCO (fr. *Affaires constitutionnelles*) – Sprawy Konstytucyjne; FEMM (fr. *Femme et égalité des genres*) – Prawa Kobiet i Równouprawnienie; PETI (fr. *Pétitions*) – Petycje; TERR (fr. *Terrorisme*) – Terroryzm; PEST (fr. *Procédure d'autorisation des pesticides par l'Union*) – Unijna Procedura Wydawania Zezwoleń na Dopuszczenie Pesticydów do Obrotu; TAX3 – (fr. *Criminalité financière, fraude fiscale et l'évasion fiscale*) – Przepięstwa Finansowe, Uchylenie się od Opodatkowania i Unikanie Opodatkowania; TAXE, TAX2 – Interpretacje prawa podatkowego lub inne środki o podobnym charakterze lub skutkach; EMIS (fr. *Mesure des émissions dans le secteur de l'automobile*) – Pomiar emisji w sektorze motoryzacyjnym.

Decyzja o Brexicie oraz utrata 7 mandatów przez czeski ODS, umocniły polską delegację w grupie Europejskich Konserwatystów i Reformatorów. Pomimo tego, że rozdział stanowisk w zarządzie grupy politycznej jest proporcjonalny, to jednak podział funkcji w samym Parlamencie Europejskim ukazuje, że dominującą rolę w grupie Europejskich Konserwatystów i Reformatorów pełnili przedstawiciele PiS. Objęli najbardziej reprezentacyjne stanowiska: wiceprzewodniczącego i kwestora Parlamentu Europejskiego, przewodniczących dwóch komisji oraz uzyskali stanowiska wiceprzewodniczących w trzech komisjach parlamentarnych.

Należy również odnotować, że pomimo wzrostu liczebności grupy EKR w VIII kadencji PE w stosunku do poprzedniej kadencji, to nie udało się im uzyskać tek przewodniczących i wiceprzewodniczących najważniejszych komisji parlamentarnych. Pozostały one w rękach Europejskiej Partii Ludowej oraz Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów. Grupa EKR odegrała jednak istotną rolę podczas wyboru przewodniczącego Parlamentu Europejskiego na drugą połowę kadencji. Dzięki wsparciu członków grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów oraz Porozumienia Liberatów i Demokratów na Rzecz Europy (fr. *Alliance des Démocrates et des Libéraux pour l'Europe, ALDE*) kandydat Europejskiej Partii Ludowej uzyskał miejsce przewodniczącego Parlamentu Europejskiego

Europejska Partia Ludowa oraz Postępowy Sojusz Socjalistów i Demokratów w 2004 r. zawiązały techniczne porozumienie, dotyczące rozdziału funkcji przewodniczących w Radzie, Komisji Europejskiej oraz Parlamencie Europejskim. Porozumienie polegało na tym, że grupy po równo dzieliły pomiędzy siebie stanowiska. Jeśli chodzi o Parlament, to pierwszą połowę kadencji Parlamentu (dwa i pół roku) przewodniczącym był poseł z tej frakcji, która wygrała wybory, podczas gdy w następnej stanowisko to miał pełnić przedstawiciel drugiej z tych grup. To płynne przechodzenie stanowiska przewodniczącego Parlamentu Europejskiego z EPL do S&D zakończyło się w 2012 roku, kiedy po Jerzym

Buzku z EPL, funkcję przewodniczącego na dwie kadencje objął Martin Schultz (S&D). Po nim przewodnictwo powinien przejąć przedstawiciel z EPL. Ponieważ jednak EPL miała swojego przewodniczącego w Radzie oraz w Komisji Europejskiej, to S&D, jako druga największa grupa, chciała dalej utrzymać funkcję przewodniczącego Parlamentu Europejskiego. Nie było na to zgody ze strony EPL, więc doszło do zerwania technicznego porozumienia z socjalistami. Dzięki poparciu grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów oraz Porozumieniu Liberatów i Demokratów na Rzecz Europy, Europejskiej Partii Ludowej udało się utrzymać stanowisko Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego. Tym samym EKR stała się częścią przetargów prowadzonych przez największe grupy w Parlamencie Europejskim.

Podsumowanie

Wstąpienie Wielkiej Brytanii do Unii Europejskiej zapoczątkowało współpracę partii konserwatywnych w ramach odrębnej grupy politycznej. W 1979 r. konserwatyści utworzyli grupę Europejskich Demokratów, a w 2009 r. grupę Europejskich Konserwatystów i Reformatorów. Torysi mieli odmienne zdanie w wielu kwestiach związanych z integracją europejską. Od początku sprzeciwiali się tworzeniu Unii Europejskiej na wzór państwa federalnego i w kolejnych kadencjach Parlamentu Europejskiego zyskiwali coraz więcej sprzymierzeńców.

Faza identyfikacji grupy EKR nastąpiła w 2003 r., gdy trwały w Parlamencie Europejskim prace nad Traktatem Konstytucyjnym, którego celem było przeniesienie integracji europejskiej na kolejny poziom. To wtedy brytyjska partia konserwatywna nawiązała współpracę z partią Prawo i Sprawiedliwość oraz Obywatelską Partią Demokratyczną. Współpraca grupy przeszła do fazy organizacji w 2009 r., kiedy partie zdecydowały o związaniu współpracy w ramach grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów, czyli utworzenia wspólnych struktur, wyłonienia przewodniczącego grupy, a także utworzeniu partii na poziomie europejskim: Sojuszu Konserwatystów i Reformatorów w Europie. Po wyborach w 2014 r. można było dostrzec postępujący proces stabilizacji grupy w strukturach Parlamentu Europejskiego. Wzrost liczby partii tworzących grupę, przełożył się na zwiększenie liczby funkcji, jakie przypadły ich przedstawicielom. Jako trzecia siła parlamentarna, Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy odegrali ważną rolę w przetargu grup, związanym z wyborem przewodniczącego Parlamentu Europejskiego na drugą połowę kadencji. Ponadto przedstawiciele EKR przewodniczyli pracom dwóch komisji parlamentarnych.

Analizując strukturę wewnętrzną grupy EKR, można dostrzec, że wraz z decyzją o Brexicie, ciężar odpowiedzialności za przyszłość grupy został przesunięty na drugą co do wielkości delegację narodową w ramach EKR: członków partii PiS. Objęli oni funkcje kierownicze w grupie politycznej. Ich przedstawicielom przypadły również stanowiska w prezydium Parlamentu Europejskiego. Wewnętrznie grupa umocniła swoje struktury w taki sposób, aby wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej nie zakończyło współpracy konserwatystów w ramach frakcji EKR.

Paula Wiśniewska – doktor, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich na Uniwersytecie Wrocławskim. Kierowniczka oraz wykonawczyni w grantach finansowanych z Narodowego Centrum Nauki oraz programu Unii Europejskiej Horyzont 2020. Zainteresowania badawcze: specyfika funkcjonowania grup politycznych w Parlamencie Europejskim, partie polityczne na poziomie europejskim, system polityczny Unii Europejskiej, eurosceptycy.

Paula Wiśniewska – PhD, assistant professor at the Department of European Studies at the University of Wrocław. Manager and executor in research projects funding by the National Science Center and by the European Commission Horizon 2020 Programme. Her research interests include: party at the European level, cooperation between groups in European Parliament, EU political system, eurosceptical parties.

➔ Bibliografia

- AKBABA Sertan (2014), *A Critical Assessment of a Eurosceptic Party Group on European Integration: A Case Study of the European Conservatives and Reformists Group*, „Journal of European Studies Tallinn University of Technology”, nr 16.
- ANTOSZEWSKI Andrzej, HERBUT Ryszard (2008), *Demokracje zachodnioeuropejskie. Analiza porównawcza*, Wrocław.
- APEL PRASKI (WWW), <http://old.pis.org.pl/articles.php?sec=swiat&st=1771> (01.03.2018)
- BRACK Nathalie (2018), *Opposing Europe in the European Parliament. Rebels and Radicals in the Chamber*, UK.
- BRACK Nathalie, KELBEL Camille (2016), *The Greens in the European Parliament: Evolution and Cohesion*, w: Emilie Van Haute E (red.), *Green Parties in Europe*, UK.
- BOWLER Shaun, FARRELL M. David (1995), *The Organizing of the European Parliament: Committees, Specialization and Co-Ordination*, „British Journal of Political Science”, nr 25 (2).
- BURCHELL Jon (2002), *The Evolution of Green Politics: Development and Change within European Green Parties*, London.
- DEKLARACJA PRASKA (WWW), <http://ecrgroup.eu/pl/our-history/> (03.03.2018)
- FONTAINE Pascal (2009), *Voyage to the Heart of Europe 1953 – 2009. A History of the Christian-Democratic Group and the Group of the European People's Party in the European Parliament*, Brussel.
- GAGATEK Wojciech (2007), *Geneza i ewolucja frakcji Europejskiej Partii Ludowej (chrześcijańskich demokratów) w Parlamencie Europejskim*, „Studia Polityczne”, nr 20.
- GAGATEK Wojciech (2009), *The European People's Party and the Party of European Socialists: government and opposition?* „European View”, nr 8(2).
- HARMEL Robert, SVÅSAND Lars (1993), *Party Leadership and Party Institutionalization: Three Phases of Development*, „West European Politics”, nr 16 (2).
- HIX Simon (1995), *A History of the PES*, „PES Research Series”, nr. 1.
- HIX Simon (2010), *System polityczny Unii Europejskiej*, przekład Anna Komasa, Warszawa.
- HIX Simon, NOURY Abdul, ROLAND Gerard (2007), *Democratic Politics in the European Parliament*, UK.
- HIX Simon, LORD Christopher (1997), *Political parties in European Union*, USA.
- JANSEN Thomas (1998), *The European People's Party: organisation and development*, Basingstoke.

- JOHANSSON Karl Magnus (1997), *Transnational party alliances. Analysing the hard-won alliance between conservatives and Christian democrats in the European Parliament*, Lund.
- KAISER Wolfram (2007), *Christian Democracy and the Origins of European Union*, New York.
- KATZ Richard S., MAIR Peter (1995), *Changing models of party organization and party democracy: The Emergence of the Cartel Party*, „Party Politics”, nr 1(1).
- KIRPSZA Adam (2011), *Duch d'Hondta w Strasburgu. Zasada proporcjonalnej dystrybucji stanowisk w Parlamencie Europejskim*, „Przegląd Politologiczny”, nr 3.
- KOSOWSKA-GĄSTOŁ Beata (2004), *Europejska Unia Demokratyczna, czyli o współpracy partii chrześcijańsko – demokratycznych i konserwatywnych*, Kraków.
- KOSOWSKA-GĄSTOŁ Beata (2005), *Prawna instytucjonalizacja partii politycznych na poziomie europejskim*, „Studia Europejskie”, nr 3.
- KOSOWSKA-GĄSTOŁ Beata (2018), *A Truly "European" Christian Democracy? The European People's Party*, w: Piotr H. Kosicki, Sławomir Lukaszewicz (red.), *Christian Democracy Across the Iron Curtain*, Londyn.
- KREEPEL Amie (2002), *The European Parliament and Supranational Party System: Study in Institutional, Development*, Cambridge.
- KÜLAHCI Erol, LIGHTFOOT Simon (2014), *Governance, Europarties and the challenge of democratic representation in the EU: A case study of the Party of European Socialists*, „Acta Politica”, nr 49(1).
- LADRECH Robert (2000), *Social Democracy and the Challenge of European Union*, London.
- LEADERSHIP (WWW), [http://ecrgroup.eu/index.php/about-us/leadership/\(27.03.2018\)](http://ecrgroup.eu/index.php/about-us/leadership/(27.03.2018))
- LODGE Juliet, HERMAN Valentin (1982), *Direct elections to the European Parliament. A community perspective*, London.
- MEMBERS OF ECR (WWW), <http://ecrgroup.eu/about-us/our-member-parties/> (20.03.2018)
- MÉNY Yves (1990) *Government and Politics in Western Europe*, Oxford.
- MOLENDOWSKA Magdalena (2011), *Chrześcijańska demokracja w europejskim procesie integracyjnym*, Toruń.
- NADSZEDŁ CZAS NA OBRANIE NOWEGO KIERUNKU (WWW), <http://ecrgroup.eu/wp-content/uploads/2017/03/ECR-statement-on-the-Future-of-the-EU.pdf> (20.03.2017).
- OUR HISTORY (WWW), <http://ecrgroup.eu/about-us/our-history/> (10.03.2018).
- OUR FAMILY (WWW), http://www.acreurope.eu/our_family (10.03.2018).
- PACZEŚNIAK Anna (2017), *Samoidentyfikacja populistyczna Frontu Narodowego jako strategia odde-monizowania partii skrajnie prawicowej*, w: Filip Pierzchalski, Bartosz Rydliński (red.), *Autorytarny populizm w XXI wieku: krytyczna rekonstrukcja*, Warszawa.
- POŚŁOWIE DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO (WWW), <http://www.europarl.europa.eu/meps/pl/newgsasearch.html> (15.03.2018).
- PRIDHAM Geoffrey, PRIDHAM Pippa (1981), *Transnational Party Cooperation and European Integration*, London.
- REGULAMIN PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO (2017), http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//NONSGMLULES_EP+20170116+_DOC+PDF+Vo//PL&language=PL (16.01.2017).
- SKRZYPEK Anna (2010), *Partia Europejskich Socjalistów 1957- 2009. Geneza, organizacja i możliwości*, Warszawa.

- VAN HECKE Stevan, GERARD Emanuel (2004), *Christian Democratic Parties in Europe Since the End of the Cold War*, Leuven.
- WITKOWSKA Marta (2014), *Wpływ Polaków na decyzje unijne. Ocena efektywności i skuteczności oddziaływania polskich europosłów VI i VII kadencji Parlamentu Europejskiego*, „Rocznik Integracji Europejskiej”, nr 8.
- WIŚNIEWSKA Paula (2017), *Oblicza populizmu grupy Europy Wolności i Demokracji Bezpośredniej w Europie*, w: Filip Pierzchalski, Bartosz Rydliński (red.), *Autorytarny populizm w XXI wieku: krytyczna rekonstrukcja*, Warszawa.
- WIŚNIEWSKA Paula (2019), *Relacje między partiami na poziomie europejskim a grupami politycznymi*, w: Krzysztof Zuba, Błażej Choroś (red.), *Parlament Europejski w strukturze instytucjonalnej i politycznej Unii Europejskiej*, Opole
- ŻMIGRODZKI Marek (2005), *Pojęcie, geneza i badania partii politycznych*, w: Wojciech Sokół, Marek Żmigrodzki (red.), *Współczesne partie i systemy partyjne. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej*, Lublin.